

УДК 341.231.14:351.862.22(061. 1 ЄС)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ МОНІТОРИНГУ СУБ'ЄКТІВ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ І САНІТАРІЇ

Юлія Марутяк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000 м. Львів, Україна,
e-mail: yuliaborhes@gmail.com*

Досліджено міжнародно-правові механізми моніторингу та підзвітності суб'єктів, які надають послуги з водопостачання і санітарії. Проведено аналіз міжнародно-правових норм у галузі прав людини, а також вивчено особливості діяльності міжнародних інституцій та громадських організацій, які здійснюють контроль за реалізацією прав людини. Описано особливості моніторингу на міжнародному, регіональному та національному рівнях.

Ключові слова: право на воду, санітарія, моніторинг, підзвітність, договірні органи, омбудсмен, неурядові громадські організації.

Право людини на чисту питну воду є одним з основоположних. Без доступу до чистої питної води неможливе життя людини і реалізація інших прав. Право людини на питну воду перебуває на етапі нормативного становлення, проте на практиці уже існують механізми його реалізації та забезпечення. Механізми підзвітності мають вирішальне значення для забезпечення того, щоб суб'єкти, які надають послуги з водопостачання та санітарії, дотримувалися своїх зобов'язань. Моніторинг потрібний для розуміння рівня санітарних послуг, аналізу доступності і якості води, виявлення перешкод для доступу до води і забезпечення доступу населення до прийняття рішень [6, с. 179].

Актуальність дослідження зумовлена розвитком міжнародного права, становленням права людини на питну воду. Дослідження права людини на питну воду потребує і дослідження обов'язків суб'єктів, які відповідають за реалізацію цього права та систем моніторингу їхньої діяльності.

Питанню моніторингу суб'єктів, які надають послуги з водопостачання і санітарії у науковій літературі приділено мало уваги. Здебільшого дослідження виконані в рамках міжнародних організацій – ООН, ВООЗ. Також увагу цьому питанню приділяють неурядові громадські організації. У рамках цього дослідження опрацьовано міжнародно-правові акти, національне законодавство низки країн, судові рішення, а також наукові доробки Катаріні де Альбукерке.

Міжнародно-правовий моніторинг суб'єктів, які надають послуги з водопостачання і санітарії, виконують на міжнародному, регіональному та національному рівнях.

Міжнародний моніторинг. Основними інструментами ООН для моніторингу прав людини є договірні органи, Універсальний періодичний огляд і спеціальні процедури [29, с. 31].

Контроль за допомогою Договірних органів Організації Об'єднаних Націй. Кожен договір ООН з прав людини передбачає створення договірного органу для контролю за виконанням положень договору. До цих договірних органів (або комітетів) належать незалежні експерти. Хоча кожен договірний орган є незалежним від інших договірних органів, вони координують свою діяльність [26, с. 19–21]. Ці комітети публікують заключні зауваження щодо регулярних звітів держав-учасників і тематичні зауваження загального порядку.

Комітет з економічних, соціальних та культурних прав контролює виконання зобов'язань держав-учасниць, взятих у рамках міжнародного Пакту про економічні, соціальні та культурні права. Комітет сприяє тому, щоб держави реалізовували права людини на воду і санітарію, а комітет також роз'яснює правовий зміст зобов'язань держав відповідно до Пакту [29, с. 31–32].

Окрім розгляду скарг та повідомлень, що стосуються порушень прав людини, договірні органи здійснюють контроль за реалізацією державами-учасницями положень договорів. За винятком Підкомітету з недопущення катувань, договірні органи мають мандат на розгляд доповідей про застосування договірних положень державами [22]. Ці звіти мають бути представлені кожні чотири або п'ять років. У них потрібно відображати правові, адміністративні та судові заходи, яких вживають держави-учасниці для виконання договору. Це важливий інструмент, який допомагає оцінити досягнення і проблеми з реалізацією прав людини на національному рівні [26, с. 19–21].

Комітет з економічних, соціальних і культурних прав переглянув Принципи звітності в 2009 р. До Принципів увійшли кілька питань про права людини на воду і санітарію [8]. Після розгляду звітів держав Комітет надає рекомендації, зокрема, щодо доступу до безпечної питної води і санітарних послуг у нетрях, ситуації з внутрішньо переміщеними особами, забруднення води тощо [1, с. 66]. Наприклад, у Заключних зауваженнях щодо звіту Того в 2013 р. Комітет наголосив на необхідності систем постачання безпечної питної води, особливо у сільських регіонах [7, п.33].

Комітет з прав людини, який стежить за реалізацією Пакту про громадянські і політичні права, у Заключних зауваженнях щодо Ізраїлю розглянув доступ до води та санітарії в рамках права на життя і рівний захист. Комітет висловив стурбованість у зв'язку з неспівмірними наслідками нестачі води для палестинського населення [16, п. 18].

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок розглядав вплив отруєної води на сільських жінок і на їхній доступ до води і санітарії. У Заключних зауваженнях щодо доповіді Пакистану за 2013 р. рекомендував збільшити зусилля для забезпечення чистої води і санітарії для сільських жінок [10, п. 33]. *Підкомітет проти*

катувань і Комітет з прав людини висловили думку, що відсутність доступу до безпечної питної води і достатніх санітарних послуг в умовах позбавлення волі можна розцінювати як нелюдські або незадовільні умови утримання під вартою. Комітет з прав дитини також розглянув доступ дітей до безпечної питної води і санітарних послуг, зокрема, в рамках права на достатній рівень життя і на здоров'я [1, с. 66].

Окрім того, Комітет з прав людини, Комітет проти тортур, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Комітет з ліквідації расової дискримінації, Комітет з прав інвалідів та Комітет з насильницьких зникнень мають *Механізми для розгляду індивідуальних скарг*. П'ять договірних органів – Комітет проти тортур, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Комітет з прав інвалідів, Комітет з насильницьких зникнень і Комітет з економічних, соціальних та культурних прав можуть провести *розслідування*, якщо вони отримують інформацію з надійних джерел, яка містить добре обгрунтовані дані про грубі або систематичні порушення договору в державі-учасниці [26, п. 32, 35]. Процедура проведення розслідування дозволяє Комітету здійснити місію в державу-учасницю, де відбуваються ймовірні порушення, для того, щоб отримати інформацію на місці [29, с. 33].

Спеціальні процедури Організації Об'єднаних Націй. «Спеціальні процедури» – загальний термін, який означає механізми Ради з прав людини, призначені для вирішення проблем. Зазвичай вони здійснюють моніторинг, розглядають різні питання і публікують відкриті звіти щодо ситуації у сфері прав людини у конкретних країнах, або щодо основних тематичних питань з прав людини у всьому світі [1, с. 67].

Системи спеціальних процедур є центральним компонентом механізму ООН з прав людини й охоплює всі громадянські, культурні, економічні, політичні та соціальні права. Він охоплює низку процедур з вивчення, моніторингу, консультацій та публічного звітування про порушення прав людини в конкретних сферах або країнах. Спеціальні експерти (процедури) відвідують країни і видають звіти з рекомендаціями. Експерти досліджують випадки порушення прав людини шляхом надсилання повідомлень органам влади або іншим органам (у вигляді листа з твердженнями або закликом до негайних дій). Вони готують експертні консультації та тематичні дослідження, роблять внесок у розвиток міжнародних стандартів у галузі прав людини і дають вказівки щодо їхньої реалізації. Щороку експерти доповідають Раді з прав людини і більшість з них також доповідає Генеральній Асамблеї. Держави повинні виконувати їхні рекомендації [29, с. 35].

Спеціальні процедури, договірні органи та універсальний періодичний огляд часто поділяють і доповнюють роботу один одного [26, с. 44, 45]. Наприклад, звіт Тувалу за 2013 р. у рамках Універсального періодичного огляду посилається на рекомендації, зроблені Спеціальним доповідачем з питання про право людини на безпечну питну воду та санітарію 2012 р. [19, п. 12, 22]. Дослідження та висновки, які містяться у Звіті спеціального доповідача ООН щодо зобов'язань стосовно до-

ступу до санітарії [20], були включені у Звіт про право на санітарію [9] Комітету з економічних, соціальних і культурних прав у листопаді 2010 р.

Універсальний періодичний огляд. Універсальний періодичний огляд Ради з прав людини є міждержавним механізмом співпраці, який створено Генеральною Асамблеєю в 2006 р. Цей механізм дає змогу кожній державі заявити, яких заходів вона вжила для поліпшення у країні ситуації щодо прав людини. Інші держави та зацікавлені сторони можуть оцінити такий прогрес.

У рамках Універсального періодичного огляду всі держави-члени ООН зобов'язані кожні чотири з половиною роки представити Раді з прав людини доповідь щодо ситуації з правами людини в їхніх країнах. Управління Верховного комісара з прав людини готує окремий звіт щодо кожної країни з використанням офіційної інформації, наданої джерелами ООН. Інші зацікавлені сторони, у тім числі НУО та Національні правозахисні установи (далі – НПЗУ), також можуть надати відповідну інформацію, яка буде включена у третій доповіді. Ситуацію щодо прав людини у кожній з країн переглядають на підставі цих трьох звітів на сесії Ради з прав людини за участю національної делегації. Інші держави-члени ООН задають запитання з конкретних тем, а потім надають рекомендації державі-члену [26, с. 19–21]. Державам треба брати до уваги такі рекомендації. Під час наступного звіту держава надає інформацію щодо вжитих заходів для реалізації раніше наданих рекомендацій [25].

У рамках Універсального періодичного огляду увагу приділяють, зокрема, правам людини на воду і санітарію. Наприклад, у 2008 р. під час звіту Гани було розглянуто наслідки гірничодобувних проектів та їхній вплив на здійснення права людини на воду [17, п. 57]. У 2011 р. під час звіту Ірландії висловлено занепокоєння з приводу неадекватної санітарії у в'язницях [18].

Ключовим аспектом Універсального періодичного огляду є те, що держави самі розглядають ситуацію щодо прав людини в інших країнах подібно, як це робить договірний орган або як це відбувається в рамках Спеціальних процедур за участю незалежних експертів. Реалізацію прав людини розглядають у рамках Універсального періодичного огляду, незалежно від того, які і скільки саме договорів ратифікувала держава [36].

Спільна програма ВООЗ і ЮНІСЕФ з моніторингу [37] збирає інформацію про доступ до води і санітарії, використовуючи огляди діяльності домашніх господарств як основні джерела. З 2002 р. у рамках Спільної програми моніторингу відбувається моніторинг прогресу реалізації Цілі 7 Цілей розвитку тисячоліття, яка передбачає скорочення вдвічі частки населення, яке не має доступу до безпечної питної води та санітарії. Враховуючи, що Цілі розвитку тисячоліття не відображають норми в галузі прав людини, ця програма моніторингу не може замінити контроль за дотриманням прав людини, але надає інформацію про прогрес на національному та глобальному рівні щодо доступу до води і санітарії [29, с. 36].

Спільна програма ВООЗ і ЮНІСЕФ з моніторингу відповідає за прогрес на шляху до виконання Цілей розвитку тисячоліття, проте у цьому випадку критерій доступності, який є вирішальним для реалізації прав людини, не розглядають. Замість цього, Програма ЮНІСЕФ з моніторингу визначає так званий непрямий показник (проху indicator). Він залежить від того, чи джерело або послуги «поліпшені» (водопостачання через систему труб), або «не поліпшені» (річки, незахищені колодязі, вода від неофіційних постачальників). Програма ЮНІСЕФ з моніторингу виконала дослідження, яке дає змогу періодично вимірювати якість води на національному, а отже, в глобальному рівнях. Урахування дійсної якості води, а не лише з покращених джерел, призводить до нижчої оцінки рівня доступу до безпечної питної води. Це показує, що включення додаткових критеріїв у визначення рівня доступу забезпечить більш точні дані щодо рівня реалізації прав на воду і санітарію [3, с. 3].

Програму ЮНІСЕФ з моніторингу доповнює ООН-Вода (UN-Water) і Звіт ВООЗ *Глобальна щорічна оцінка водопостачання та санітарії* (Global Annual Assessment for Water and Sanitation (GLAAS) [15].

Глобальна щорічна оцінка водопостачання та санітарії є міжнародним дослідженням, яке ґрунтується на опитуванні держав шляхом надсилання їм анкет. Опитування проводить ВООЗ від імені ООН-Вода. Спочатку метою моніторингу було з'ясувати, скільки коштів витрачає кожна держава на водопостачання та санітарні послуги. Згодом він був розширений завдяки включенню питань щодо законодавства, політики держав, а також нормативно-правової бази. Сьогодні досліджують, зокрема, чи законодавство експліцитно або імпліцитно включає права на воду і санітарію; чи можливо ці права захистити в судовому порядку; чи законодавство гарантує, що ці сервіси є доступними для людей з обмеженими можливостями [38].

Підзвітність на регіональному рівні. Наявні також регіональні договірні органи, відповідальні за контроль за дотриманням прав людини з боку їхніх держав-учасників. *Міжамериканська Комісія з прав людини*, наприклад, має мандат на нагляд за ситуацією з правами людини у країнах-учасниках, а також відвідування країни для проведення поглибленого аналізу щодо загальної ситуації з реалізацією конкретних прав людини [29, с. 33]. У рамках Звіту щодо Болівії Комісія повторила свої попередні рекомендації стосовно необхідності забезпечення мінімальних вимог до питної води, санітарних об'єктів й особистої гігієни у в'язницях. Комісія також зазначила, що корінні народи і селянські громади зазнають дискримінації щодо отримання води. Комітет закликав Болівію вжити всіх необхідних заходів, щоб припинити цю дискримінацію [21].

Судові або квазісудові регіональні механізми у сфері прав людини, зокрема, Африканська комісія з прав людини і народів, Міжамериканська комісія з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини і Європейський комітет із соціальних прав розробили принципи судової практики, пов'язані з підтримкою і захистом права на воду.

Африканська комісія з прав людини і народів дійшла висновку, що ненадання урядами основних послуг, зокрема, незабезпечення населення безпечною питною водою, є порушенням права на здоров'я [12]. *Європейський комітет з соціального права* розглядає доступ до безпечної питної води і санітарних послуг у контексті здійснення права на достатнє житло [11].

У рамках справи *Корінна община Савхоямакса проти Парагваю Міжамериканський суд* дійшов висновку, що житлові умови корінних народів Савхоямакса і смерть представників цих народів унаслідок таких умов є наслідком порушення права на життя. Позбавлені доступу до земель своїх предків корінні народи живуть на узбіччях доріг, не маючи доступу до таких базових послуг, як охорона здоров'я, безпечна питна вода і санітарія. У цих умовах багато членів общини, особливо діти і пристарілі, помирали від дегідратації. У своєму рішенні суд постановив, щоб уряд негайно приступив до вжиття на постійній основі заходів для забезпечення членів общини достатньою кількістю питної води для споживання і гігієни, обладнав санвузли у поселеннях общини. Суд наголосив, що такі послуги потрібно надавати доти, поки традиційні землі не будуть повернені корінній общині [1, с. 64–65].

На регіональному рівні такі організації, як *Асоціація латиноамериканських регуляторних установ у справах води і санітарії*, сприяє поліпшенню підзвітності між державами шляхом визначення загальних завдань і цілей та обміну інформацією. *Рада міністрів африканських країн з водних ресурсів* [2] здійснює регулярний державний огляд, у якому визначає, якою мірою країни Африки на південь від Сахари мають відповідні установи, політику і бюджети для надання, розвитку і підтримки водопостачання та санітарних послуг. *Міжнародна мережа бенчмаркінгу щодо постачання води і санітарних послуг* [34] є інструментом для моніторингу міських комунальних послуг. *ІВ-Net* поки не надає показників щодо бідних верств населення, окрім обмеженої інформації про доступність, і немає чіткої інформації, як саме визначають житлові райони для дослідження. Тому не можна з упевненістю стверджувати, що всі жителі міста, де відбувається дослідження, включені у статистику. Однак це вже цінний інструмент для громадян та споживачів, щоб зрозуміти, якою є ситуація з водопостачанням і в окремих випадках каналізацією [6, с. 181].

Підзвітність і нагляд на національному рівні. Міжнародне право у галузі прав людини не визначає конкретних форм внутрішніх механізмів заходів правового захисту та підзвітності. Механізми підзвітності повинні бути доступними, неупередженими, прозорими та ефективними.

Національні правозахисні установи консультують уряди і дають рекомендації щодо змін у політиці чи законодавстві, розглядають скарги, проводять розслідування, забезпечують ратифікацію і реалізацію міжнародних правозахисних договорів, а також забезпечують інформування громадськості [14]. Інколи НПЗУ виконують квазіюрідичні функції і мають мандати, які дозволяють їм брати участь у роз-

робці законодавства. Здебільшого такі установи називають комісіями або офісами омбудсмена.

У деяких країнах НПЗУ концентрують все більше уваги на забезпеченні захисту економічних, соціальних і культурних прав. У цьому контексті вони можуть стати ще одним механізмом, який сприяє захисту права на воду.

Наприклад, Кенійська національна комісія з прав людини має програму нагляду за реалізацією економічних, соціальних і культурних прав. Під час публічного розслідування звинувачень у порушенні прав людини соледобувними компаніями комісія дійшла висновку, що ці компанії відповідальні за забруднення водних ресурсів, які є джерелами води для общин, які живуть неподалік [35; 1, с. 63].

Перуанська НПЗУ «Defensoría del Pueblo» розповсюдила звіт про право на воду «Громадяни без води: аналіз порушення права», в якому розглянуто захист цього права в конституції, національних законах і політиці, а також його виконання. Автори звіту дійшли висновку, що значна частина сільського і міського населення позбавлена доступу до безпечної питної води і санітарних послуг, і рекомендують державі та компаніям з водопостачання розширити відповідний доступ по всій країні [1, с. 57–63].

Наприклад, національні правозахисні установи Колумбії [27], Еквадору [28] і Перу [32] беруть участь у різних видах діяльності: затвердження і перегляд системи оплати для забезпечення доступності; відповідь на скарги громадян; ініціювання розслідування за недотримання прав людини. Часто інститути контролюють державні органи і постачальників послуг, тісно співпрацюють з регулюючими органами.

У Колумбії канцелярія омбудсмена опублікувала загальнонаціональне дослідження про дотримання прав на воду і санітарію [27]. Канцелярія омбудсмена поширює цю інформацію, надає її організаціям громадянського суспільства та органам місцевого самоврядування. Канцелярія омбудсмена співпрацює з Віце-міністром міністерства охорони навколишнього середовища у справах питної води та санітарії [30, с. 6]. Подібні установи в Перу й Еквадорі здійснюють активну інформаційно-пропагандистську діяльність [31, с. 7].

У Гані Національна комісія з планування розвитку [24] проводить Спільний моніторинг та оцінку. У рамках дослідження опитують громадян щодо того, чи державна політика і програми мають бажаний ефект, дослідження охоплює питання води та санітарії [24].

В Індії [4] є книга з інформацією і порівняльним аналізом щодо водопостачання. Вона забезпечує інформацію щодо низки показників, зокрема, яку територію охоплюють послуги, тарифи та стабільність поставок. Крім того, Індійська водна кампанія, має он-лайн систему моніторингу прогресу, де користувачі можуть перевірити ситуацію в конкретних населених пунктах.

Моніторинг не є виключною прерогативою національних і міжнародних інститутів. *Організації громадянського суспільства* також можуть оцінювати дотримання прав на воду і санітарію державами і приватними компаніями.

Наприклад, Громадський нагляд за комунальними послугами [28], в Гуаякіль у Еквадорі притягнув до відповідальності приватний сектор за порушення прав на воду і санітарію. Посилаючись на приклади забруднення питної води і завищені тарифи як дві з головних загроз реалізації прав на воду і санітарію, Громадський нагляд поставив під сумнів, чи відповідає діяльність суб'єктів приватного сектора їхнім зобов'язанням, національному та міжнародному праву [6, с. 183]. Одним з основних видів діяльності Канцелярії омбудсмена останніми роками було притягнути Interagua – приватну компанію водопостачання у Гуаякіль – до відповідальності за ненадання доступу до води і санітарних послуг жителів бідних районів і, відповідно, невиконання положень договору, укладеного з владою Еквадору. Канцелярія омбудсмена також подала скаргу разом з Радником з дотримання внутрішніх правил та процедур/Омбудсменом Групи Світового банку [6, с. 183]. У липні 2010 р. сторони досягли угоди, за якою постачальники погодилися шукати альтернативи відключенню споживачів і створити фонд для підтримки споживачів, які не мають змоги оплачувати рахунки, але які й також не мають права на субсидії [5].

Громадський контроль на місцевому рівні. *Міжнародна організація жителів нетрів* [33] – глобальна мережа місцевих громадських організацій – розробила гнучкий процес під назвою Перелік. У його рамках відбувається збір даних про доступ до води та санітарії. Процес охоплює якісне і кількісне дослідження і призначений для того, щоб інформація точно відображала проблеми людей, що живуть у нетрях.

Громадська інформаційна програма у Намібії, національна ініціатива Намібська федерація жителів нетрів та Намібська група дій щодо житлового забезпечення збирають дані про умови життя, послуги санітарії у неформальних поселеннях. Ця інформація відіграє важливу роль у реалізації Національної стратегії Намібії з санітарії [23].

В Індії, у Бангалорі використовують звіт громадян (Citizen Report Cards), щоб оцінити задоволеність громадськості службами, особливо щодо ціни і якості [6, с. 191]. В Уганді Громадські ініціативи розвитку також підтримали використання карток звіту громадян [13, с. 24]. Громадські ініціативи розвитку об'єднують результати опитування в єдиний звіт, який надають постачальникам послуг та місцевим органам влади [6, с. 191].

У Гані деякі громади використовують Громадські картки задоволеності послугами. Картки містять оцінку послуг, які надають, а також слугують основою для подальших реформ. Цей діалог дав змогу громадськості покласти край практиці викачування певного обсягу води, яку надають, для перепродажу в іншому регіоні [13, с. 24]. Недоліком системи звітних карток є те, що ними можуть користуватися лише ті споживачі, які отримують послуги від офіційних постачальників. Картки не є засобом моніторингу послуг, які надають неофіційно [6, с. 191].

Отже, міжнародний моніторинг відстежує загальні закономірності того, як держави та міжнародні організації вирішують проблеми реалізації прав на воду

і санітарію. Порівняння виконують між регіонами світу, державами, а також у часовому розрізі.

Моніторинг на регіональному рівні передбачає порівняння прогресу в забезпеченні прав людини між державами певного регіону. Особливістю моніторингу на такому рівні є наявність судових або квазісудових механізмів.

Моніторинг на національному рівні, зазвичай, охоплює огляд бюджету та розробку політики. Щоб бути дієвим, моніторинг на національному рівні повинен ефективно визначати, чи наявна дискримінація під час реалізації прав. Без такого детального аналізу дані, отримані в результаті моніторингу, матимуть обмежене застосування і не матимуть користі для поліпшення реалізації прав на воду і санітарію людей, які цього потребують.

Локальний моніторинг, який виконують фізичні особи, домогосподарства або громади допомагає в розумінні їхнього рівня доступу до послуг і може бути використаний під час розробки відповідних послуг і їхнього лобіювання. Одним з найважливіших аспектів цього виду збору даних є те, що окремі особи і громади можуть визначити свої конкретні потреби в галузі водопостачання і надання санітарних послуг, а потім залучити до їхньої реалізації місцеві органи влади [6, с. 185].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Право на воду. Изложение фактов № 35. – [Електронний ресурс] – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet35ru.pdf>
2. AMCOW Country Status Overviews, Regional Synthesis Report: Pathways to Progress; Transitioning to Country-Led Service Delivery Pathways to Meet Africa's Water Supply and Sanitation Targets [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: www.wsp.org/wsp/content/pathways-progress-statuswater-and-sanitation-africa
3. A Snapshot of Sanitation in South Asia with a focus on inequities: A regional perspective based on data from the WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme for Water Supply and Sanitation [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.wssinfo.org/fileadmin/user_upload/resources/SACOSAN-Final.pdf
4. Benchmarking and Data Book of Water Utilities in India [Електронний ресурс] – 2007. – Режим доступу до ресурсу: www.adb.org/documents/reports/Benchmarking-DataBook/default.asp
5. CAO, Interagua Case Conclusion Report [Електронний ресурс] – 2011 – Режим доступу до ресурсу: www.cao-ombudsman.org/cases/case_detail.aspx?id=84
6. *Catarina de Albuquerque*. On the right Track: Good practices in realizing the rights to water and sanitation / [Електронний ресурс] // Catarina de Albuquerque with Virginia Roaf – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Water/BookonGoodPractices_en.pdf

7. CESCR, Concluding Observations: Togo, 2013 (E/C.12/TGO/CO/1). [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=En&CountryID=175
8. CESCR, Guidelines on treaty-specific documents to be submitted by States parties under articles 16 and 17 of the ICESCR. (E/C.12/2008/2).). [Електронний ресурс] – 2009. – Режим доступу до ресурсу:
9. CESCR, Statement on the right to sanitation, 2010 (E/C.12/2010/1) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/statements/E-C-12-2010-1.doc>
10. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, Concluding Observations: Pakistan, 2013 (CEDAW/C/PAK/CO/4) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.refworld.org/publisher,CEDAW,CONCOBSERVATIONS,,,,,0.html>
11. Complaint No. 27/2004, European Roma Rights Centre v. Italy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/CC27CaseDoc1_en.pdf
12. Free Legal Assistance Group and others v. Zaire, Communications 25/89, 47/90, 56/91 and 100/93. [Електронний ресурс] – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www1.umn.edu/humanrts/africa/comcases/25-89_47-90_56-91_100-93.html
13. Freshwater Action Network/ WaterAid Governance and Transparency Fund, Learning from experience: rights and governance in the water and sanitation sector [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.freshwateraction.net/sites/freshwateraction.net/files/Learning%20from%20experience.%20Rights%20and%20governance%20advocacy%20in%20the%20water%20and%20sanitation%20sector.pdf>
14. General Assembly Resolution 48/134. National institutions for the promotion and protection of human rights. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r134.htm>
15. GLAAS Report 2010 [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.unwater.org/downloads/UN-Water_GLAAS_2010_Report.pdf
16. Human Rights Committee, Concluding Observations: Israel, 2010 (CCPR/C/ISR/CO/3) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?TreatyID=8&DocTypeID=5
17. HRC, Report of the Working Group on the UPR: Ghana, 2008 (A/HRC/8/36) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=14120.
18. HRC, Report of the Working Group on the UPR: Ireland, 2011 (A/HRC/19/9) [Електронний ресурс] – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session19/A-HRC-19-9_en.pdf
19. HRC, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Tuvalu, 2013

- (A/HRC/24/8) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/Pages/ListReports>
20. Independent Expert on human rights obligations related to water and sanitation, Human rights obligations related to access to sanitation, 2009 (A/HRC/12/24) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.refworld.org/docid/4a9d1beaa.html>
 21. Inter-American Commission on Human Rights, Follow-up report – Access to justice and social inclusion: the road towards strengthening democracy in Bolivia [Електронний ресурс] – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cidh.org/pdf%20files/CAP%20V%20BOLIVIA.Seguimiento.eng.pdf>
 22. International Human Rights Instruments, Compilation of guidelines on the form and content of reports to be submitted by States parties to the international human rights treaties, (HRI/GEN/2/Rev.6). [Електронний ресурс] – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bayefsky.com/getfile.php/id/48617749/misc/guides>
 23. Nambian National Sanitation Strategy [Електронний ресурс] – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mawf.gov.na/Documents/Sanitation%20strategy.pdf>
 24. National Development Planning Commission - NDPC [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: Ghana www.ndpc.gov.gh
 25. OHCHR, Basic facts about the UPR. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/BasicFacts.aspx>
 26. OHCHR, Fact Sheet No. 30/Rev. 1: The United Nations human rights treaty system. [Електронний ресурс] – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet30Rev1.pdf>
 27. Presentation by Defensoría del Pueblo, Colombia made at the regulators' and national human rights institutions' Consultation on Good Practices. [Електронний ресурс] – 2011. – Режим доступу до ресурсу: www.ohchr.org/Documents/Issues/Water/Consultations/Colombia_DdP.pdf
 28. Presentation by Observatorio Ciudadano de Servicios Públicos, Ecuador made at the civil society Consultation on Good Practices [Електронний ресурс] – 2010 – Режим доступу до ресурсу: www2.ohchr.org/english/issues/water/ieexpert/docs/presentations2010/civil_society_organizations/CSO_OCSP%20-%20Ecuador.doc. Also: www.ecoport.net/content/view/full/61349
 29. Realising the human rights to water and sanitation: A Handbook by the UN Special Rapporteur Catarina de Albuquerque. [Електронний ресурс] – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Water/Handbook/Book5_Monitoring.pdf
 30. Response from Colombia to the Special Rapporteur's Questionnaire [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www2.ohchr.org/english/issues/water/ieexpert/docs/questionnaires2010/Colombia_State_PlanesDepartamentales.pdf
 31. Response from Defensoría del Pueblo de Ecuador to the Special Rapporteur's Questionnaire [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www2.ohchr.org/

- english/issues/water/ixpert/docs/questionnaires2010/Ecuador_Defensoria%20del%20Pueblo%20de%20Ecuador_Promocion_y_protection_del_derecho_humano.doc
32. Response from Defensoría del Pueblo, Peru to the Special Rapporteur's Questionnaire [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www2.ohchr.org/english/issues/water/ixpert/docs/questionnaires2010/Peru_Defensoria_del_pueblo_Supervision_de_las_funciones_de_administraci%C3%B3n_estatal.doc
 33. Shack/Slum Dwellers International [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.sdinet.org
 34. The International Benchmarking Network for Water and Sanitation Utilities [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.ib-net.org.
 35. The Kenya National Commission on Human Rights [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.knchr.org/>
 36. UN General Assembly, Speakers criticize 'selective' politicization of human rights questions, 2013 (GA/SHC/4089) [Електронний ресурс] – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Water/Handbook/Book5_Monitoring.pdf
 37. WHO/UNICEF JMP for Water Supply and Sanitation, Update: Progress on drinking water and sanitation [Електронний ресурс] – 2014. – Режим доступу до ресурсу: www.wssinfo.org.
 38. WHO, UN-Water GLAAS Special report for the Sanitation and Water for All (SWA) High-Level Meeting (HLM) - Investing in water and sanitation: Increasing access, reducing inequalities [Електронний ресурс] – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.who.int/water_sanitation_health/glaas/2013/14063_SWA_GLAAS_Highlights.pdf

*Стаття надійшла до редколегії: 16.12.2014 р.
Прийнята до друку: 20 грудня 2014 р.*

ENTITIES THAT PROVIDE WATER SUPPLY AND SANITATION – THE INTERNATIONAL LEGAL MECHANISMS OF MONITORING

Yulia Marutyak

*The Ivan Franko National University of L'viv,
1, Universytetska Str., L'viv 79000, Ukraine,
e-mail: yuliaborhes@gmail.com*

The article examines the international legal mechanisms for monitoring and accountability of entities providing water and sanitation services. International instruments on human rights,

the national legislation of number of countries, judicial decisions, investigated the features of the activities of international institutions and civil society organizations that monitor the implementation of human rights are analyzed. The features of monitoring at the international, regional and national levels are described.

Important role in monitoring at the international level belongs to the United Nations, namely the treaty bodies, the Universal Periodic Review and Special Procedures. Treaty bodies (or committees) consider complaints regarding violations of human rights. A number of committees may also conduct an investigation if they receive information containing data on breach of treaty in the State party.

“Special Procedures” – a term that means the mechanisms of United Nations Human Rights Council, designed to solve the problems. As a part of the special procedures monitoring and publication of reports on the situation of human rights in specific countries or on major thematic issues are carried out.

Universal Periodic Review of Human Rights is an intergovernmental mechanism of cooperation. This mechanism allows each State to declare what had been made to improve the country’s human rights situation. Every four and a half years all UN member states are required present a report to the Human Rights Council on the situation of human rights in their countries.

The article highlights the features of accountability at the regional level. The activities of the regional treaty bodies responsible for supervising the observance of human rights by their Member States are described. The Inter-American Commission on Human Rights, for example, has a mandate to monitor the situation of human rights in member countries as well as to visit the country for in-depth analysis of the overall situation in the field of implementation of human rights.

The article explores that at the regional level judicial or quasi-judicial mechanisms in the field of human rights are functioning. They develop the principles of judicial practice related to the support and protection of the right to water. Regional organizations improve accountability among States by identifying common objectives and exchange of information.

At the national level monitoring of human rights to safe drinking water has its own characteristics. Important role in monitoring at the national level belongs to the national human rights institutions. They advise the government and give recommendations, examine complaints, conduct investigations, provide information to the public etc. Sometimes national human rights institutions have quasi-judicial functions and are involved in the legislation drafting. Often these institutions are called commissions or ombudsman offices. At the local level, civil society organizations also monitor how States and private companies implement the right to water and sanitation. The article gives examples of activity of some of these organizations, describes the features of the application of “citizen report cards” in India and Uganda.

Key words: right to water, sanitation, monitoring, accountability, treaty bodies, ombudsman, non-governmental organizations.

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ МОНИТОРИНГА СУБЪЕКТОВ, КОТОРЫЕ ОКАЗЫВАЮТ УСЛУГИ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И САНИТАРИИ

Юлия Марутяк

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, 79000 г. Львов, Украина,
e-mail: yuliaborhes@gmail.com*

В статье исследованы международно-правовые механизмы мониторинга и подотчетности субъектов, предоставляющих услуги водоснабжения и санитарии. Проанализированы международно-правовые акты в области прав человека, национальное законодательство ряда стран, судебные решения, исследованы особенности деятельности международных институтов и общественных организаций, которые осуществляют контроль над реализацией прав человека. Описаны особенности мониторинга на международном, региональном и национальном уровнях.

Важная роль в мониторинге на международном уровне принадлежит ООН, а именно договорным органам, Универсальному периодическому обзору и специальным процедурам. Договорные органы (или комитеты) рассматривают жалобы, касающиеся нарушений прав человека. Ряд комитетов также могут провести расследование, если они получают информацию, содержащую данные о нарушении договора в государстве-участнике.

«Специальные процедуры» – термин, который означает механизмы Совета по правам человека, предназначенные для решения проблем. В рамках специальных процедур происходит мониторинг и публикация отчетов о ситуации в сфере прав человека в конкретных странах или по основным тематическим вопросам.

Универсальный периодический обзор по правам человека является межгосударственным механизмом сотрудничества. Этот механизм позволяет каждому государству заявить, что оно сделало для улучшения в стране ситуации с правами человека. Все государства-члены ООН обязаны каждые четыре с половиной года предоставить Совету по правам человека доклад о ситуации с правами человека в их странах.

В статье освещены особенности подотчетности на региональном уровне. Охарактеризована деятельность региональных договорных органов, ответственных за контроль над соблюдением прав человека со стороны их государств-участников. Межамериканская Комиссия по правам человека, например, имеет мандат наблюдать за ситуацией с правами человека в странах-участниках, а также посещать страны для проведения углубленного анализа общей ситуации с реализацией прав человека. Исследовано, что на региональном уровне существуют также судебные или квазисудебные региональные механизмы в области прав человека. Они разрабатывают принципы судебной практики, связанные с поддержкой и защитой права на воду. Региональные организации способствуют улучшению подотчетности между государствами, путем определения общих задач и обмена информацией.

Мониторинг соблюдения права человека на чистую питьевую воду имеет свои особенности и на национальном уровне. Важная роль в мониторинге на национальном уровне

принадлежит национальным правозащитным учреждениям. Они консультируют правительства и дают рекомендации, рассматривают жалобы, проводят расследования, обеспечивают информирование общественности и др. Иногда НПЗУ выполняют квазигосударственные функции и участвуют в разработке законодательства. В основном, такие учреждения называются комиссиями или офисами омбудсмена. На местном уровне организации гражданского общества также оценивают соблюдение прав на воду и санитарии государствами и частными компаниями. В статье приведены примеры деятельности ряда таких организаций. Описаны особенности применения «карточек отчета граждан» в Индии и Уганде.